

د (ب) برخه: د کرهنیزه کار او بار لپاره د سوابقو او اسنادو د ساتني پر مقصد پوهيدل دريم لوست: د بيلانس پاني، د پيسو د جريان صورت او د عايد صورت پيژندنه او درک

د زده کونکو روزنزي موخې:

ددي لوست په پايله کي به زده کونکي لاندي موخو او هدفونو ته ورسيري:

۱. د ميزان يا بيلانس (Balance sheet) د پاني تشيرج او له هغه خخه کته اخسته.
۲. د صورت درآمد (Income statement) د شرحى تشيرج او له هغى خخه کته اخسته.
۳. د نغدو پيسو د شرحى (cash flow statement) تشيرج او له هغى خخه استفاده.
۴. د مالي تشيرحاتو خخه په استفادى سره د کار او بار د برباليتوت تشيرج.

د لوست لپاره په نظر کي نيوول شوي وخت: ۴ ساعته

د سرچينو سپارښته : لاندنۍ سرچيني کيداي شې ددي لوست د تدریس لپاره ګټوري ثابتی شې

- ددي درسي پلان لپاره کمپيوترې پاورپاینت پروگرام هم چمتو شوي دي.

Decisions & Dollars. Alexandria, Virginia: The Council for Agriculture Education,
1993. (Curriculum Binder, Unit II.B)

د سامان آلاتو، وسائلو او اړينو تجهيزاتو لوست:

سپنۍ پاني د ليکلو لپاره

پراجكتور

پاورپاینت سلايدونه

شفاف سلايدونه

پاور پواينت د B3: برخى تشيرج

پاورپاینت 3-1 B3: WS مالي صورته

دکاري پانو کاپي 3-1 WS

1- LS: دنده د زده کونکو لخوا بشپړه کيرى.

د ميزان يا بيلانس د پاني کاپي

د آمد د صورت شرحه

د نغدو پيسو د جريان شرحه

د 3-1 LS کاپي

اصطلاحات: دغه لاندی اصطلاحات په دغه لوست کی بيانيري: (په ۲ پاورپاينت سلايد کي هم ذکر شوي دي)

جایداد یا دارایی Assets	•
د ورکولو ور حسابونه Accounts Payable	•
د رسیدلو ور حسابونه Accounts Receivable	•
د بیلانس پانه Balance Sheet	•
د پیسو د جريان صورت Cash Flow Statement	•
د پیسو د جريان د پوبنښ نسبت Cash Flow Coverage Ratio	•
جاری دارای Current Assets	•
جاری قرضونه Current Liabilities	•
اوسيني نسبت Current Ratio	•
د گمرکاتو کار Custom Work	•
د قرضي اسناد Debenture	•
د قرضي نسبت دارایي ته Debt-to-Asset Ratio	•
د قرضي نسبت متصدی ته Debt-to-Equity Ratio	•
د متصدی نسبت دارایي ته Equity-to-Asset Ratio	•
لکبنتونه Expenditures	•
د تطبيق او عملی کیدني امكانات Feasibility	•
د عايد صورت Income Statement	•
قرضونه چي باید ورکول شي Liabilities	•
نځینګي یا هغه جنسونه چي په آسانې سره په نغدو پیسو بدليدلاي شي Liquidity	•
اورد مهاله دارایي Long-term assets	•
اورد مهاله قرضونه Long-term liabilities	•
سوجه آمد Net income	•
عملیاتي قرض Operating Loan	•
Operating Profit Margin Ratio	•
د څښتن ملکيت Owner's Equity	•
کتورتوب Profitability	•
په دارایي باندي عايد Return on Assets	•
د کار او بار د څښتانو په سهامو باندي آمد. Return on Equity	•
عایدات Revenue	•
خطره Risk	•
د قرض ادا کوني ورنټيا او توانائي. Solvency	•
جاری (گردش کي) سرما يه Working Capital	•

په زړه پوري مېټود او ګړنلاره: له زده کوونکو څخه غوبنښه وکړئ تر څو د تولو هغو شیانو نرڅ او ارزښت تعین کړي چې دغه اوس اوس یې دخان سره لري. دغه شیان کیداي شی کالي، فلم ، کاغذ او داسۍ نور شیان چې دوي یې له ئان سره لري، وی. له هغوي څخه ندی غوبنښه هم وکړئ تر څو د شیانو لپاره د ارزښت اصطلاح لکه سوجه ارزښت (Net worth) او داسۍ نور هم استعمال کړي. له هغوي څخه دا پوبنښه هم وکړي چې دوي داسۍ فرض کړي چې ۲۰۰ افغانۍ په بل چا هم قرض لري، نو ددوی مالی صورت حال به له څه قراره وي؟

د محتوياتو لنډيز او د لوست ګړنلای او استراتېګياني

** ندی لپاره چې زده کوونکو سره بنه مرسته شوی ترڅو دوي د لوست مفاهيم او اصطلاحات زده کړي، نو له زده کوونکو څخه غوبنښه وکړئ تر څو د مالي صورت د معلوماتو کتاب هم دريو توتو پانو (کاغذو) په وسیله چمتو کړي پانی باید سره یوځای شی تر څو دیوی کتابچې په بنه جور شی زده کوونکو ته وخت ورکړي ترڅو د کتابچې یو یو جلد څانوونو لپاره برابر کړي ، هغى کتابچې ته باید عنوان او نوم ورکړي “Financial Statement Know Book”. (دمالي

صورت حال د معلوماتو کتاب) زده کونکی باید هر پانی او صفحی ته شمیره ورکری. زده کونکی دی د کتاب پوبن شاته د صفحی شمیره له ۱ خخه پیل کری او تر ۱۰ پوری دی دوام ورکری . اوس نو بنوونکی کولای شی له پاورپاینت سلایدونو خخه د تشریح لپاره استفاده وکری او زده کونکی کولای شی د بنوونکی تشریفات پخپلو کتابچو کی وليکي.

لومړۍ هدف: د میزان یا بیلانس د پانی تشریح او له هغه خخه ګته اخسته.
د زده کونکو لخوا وراند وينه: د میزان یا بیلانس پانه خه شی دی او څرنګه له هغه خخه کار اخستل کيری؟

(۳) شمیره پاورپاینت سلاید

۱. **د میزان پانه (Balance Sheet):** د مالی حساباتو له هغه صورت خخه عبارت ده چې د یوه تجارت (کار او بار) داراني، قرضونو او سوچه ګتو په اره لند معلومات وراندي کوي. که چېري د میزان (بیلانس) پانه په دقیقه او سمه توګه چمنو شوي وي، نو دغه پانه کولای شي په یوه ځانګري نیته کي د هغه کار او بار د دارايانو، قرضونو او سوچو ګتو په اړه معلومات ورکری. د میزان پانه (Balance Sheet) باید د موجوده اسنادو او ریکاردونو او نورو اړینو معلوماتو پر اساس چمنو او برابر شي.

(۴) شمیره پاورپاینت سلاید

الف) **داراي (Assets):** هغه جنسونو او اقلامو ته ويل کيری چې په یوه تجارت (کار او بار) پوري اړه ولري او د ارزښت لرونکي وي. د میزان د پانی په څنډه کي چې کومی کټګوري موجودی دی هغه عبارت دی له : جاري دارايانکانو او اوږد مهاله دارايانکانو (current assets and long-term assets)

۱. **جاری دارای (Current assets):** هغه اقلام او داري ته ويل کيری چې ډیوه کال په بهير کي یا په مصرف رسیرو یا خرڅيري.

الف) **نفعه پیسي (Cash):** له هغه پیسو خخه عبارت دی چې د کار او بار د بېرنۍ او عاجل لګښت لپاره په لاس کي موجودی وي.

ب) **درسيدو ور حسابونه (Accounts receivable):** هغه پیسي دی چې د نورو کسانو لخوا کار او بار ته واجب الادا دی.

ت) **د موجودی لست (Inventory):** له هغه توکي دی چې د تولید په پروسه کي ورڅه کار اخستل لپاره زيرمه شوي یا هغه توکي دی چې د نسل دا صلاح لپاره سائل کيری، تعميرات او کيری.

(۵) شمیره پاورپاینت سلاید

۲. **اوږد مهاله دارای (Long-term assets):** هغه قلمونه او اجناس دی چې د یوه کال خخه د زیاتي ګته اخستي عمر لري.

الف) **اوږد مهاله دارای (Long-term assets):** هغه قلمونه او اجناس دی چې د یوه کال خخه د زیاتي ګته اخستي عمر لري. اوږد مهاله دارای شامله ده پر: ماشین آلاتو، سامان آلاتو، هغه څاروی چې د نسل دا صلاح لپاره سائل کيری، تعميرات او هغه ځمکه چې په کار او بار پوري تړاو لري.

۳. **تولیزه یا مجموعی دارای مساوی ده د جاري دارای او اوږد مهاله دارای له جمعی سره.**

(۶) شمیره پاورپاینت سلاید

ب) **واجب الاداء قرض (Liabilities):** هغه قرضونه چې تجارت له یوه شخص یا موسسی خخه قرض اخستي او بېرته ادا کيری. د مالی صورت د واجب الادا په لوری کي دری کټګوري موجودی دی چې عبارت دی له جاري قرضه، اوږد مهاله قرض او تولیزه یا مجموعی قرض.

۱. **جاری قرضونه (Current liabilities):** دا هغه قرضی دی چې د یوه کال په دننه دننه کي باید ادا شي.

الف) د ورکری ویر حسابونه (Accounts payable) هغه پیسی دی جی کار او بار له نورو څخه قرضدار دی او باید نورو ته بی ادا کړي.

ب) هغه قرضونه چې باید په یوه کال کی دننه دننه ادا شی هغه تر جاری قرض لاندی (Current liabilities) لیکل کېږي.

ت) د کرايی اداء هغه پیسی دی چې د Ҳمکۍ، تعمیر یا بل شی لپاره باید بل شخص یا اداري ته ورکول شی.

(٧) شميره پاورپائينت سلايد

٢. اوږد مهاله قرضه (Long-term liabilities): مشتمله ده پر باند، لاس ته راغلی یا نه راغلی یاداشت د اوږد مهاله قرضونو سند. د اوږد مهاله قرضی سند (debenture) له هغه سند یا ګواهnamی څخه عبارت ده چې په امضا کوونکی باندی قرضه تصدیقوی.

٣. تولیزه واجب الاداء (Total liabilities) دیوه د جاري او اوږد مهاله قرضونو له مجموعی څخه عبارت دی.

(٨) شميره پاورپائينت سلايد

(پ) سوچه ارزښت (Net worth) مساوی کېږي توله دارای منفی قرضونه. سوچه ارزښت د (owner's equity) په نوم هم یادیږي.

ت) د میزان پانه(Balance Sheet) په یوه ځانګړی وخت کی دیوه تجارت مالی سلامتیا په ګونه کوي. دغه مالی صورت د کار او بار ورتبایا بنی چې د تولی دارای په خرڅولو سره تول قرضونه اداء کولای شي.

دوهم هدف: د صورت درآمد د شرحی (Income statement) تشریح او له هغی څخه ګټه اخسته

د زده کوونکو لخوا ویراند وینه: صورت در آمد څه شی دی او څرنګه ورڅخه ګټه اخستن کېږي؟
(٩) شميره پاورپائينت سلايد

II. د عاید صورت یا شرحه (income statement) هغه شرحه یا صورت دی چې د کار او بار د خساری او کتی تقسیل دیوه ځانګړی وخت لپاره په ګونه کوي. لکه په میاشتنی، دری میاشتنی او ګلنی توګه د عاید شرحی ته د خساری او ګټی شرحه هم ویل کېږي. د عاید په شرحه کی دری عمدہ برخی شاملی دی: آمد، لګښت او غیر کار او باری در آمد revenue, expenses, and non-business income. د عاید شرحه یا صورت باید د مالی له لومندیو ریکارډونو (لګښت او عاید) څخه چمتو شي.

(١٠) شميره پاورپائينت سلايد

الف) آمد (Revenue) د هغو نغدو پیسو له وصول څخه عبارت دی چې د خدمتونو د ویراندی کولو یا د تولیداتو د خرڅلوا څخه لاس ته راغلی وی چې په یوه وخت کی خرڅ شوی دی او د عاید په شرحه کی بنودل شوی وی.

۱. (Commodities sold) خرڅ شوی کالی یا جنسونه د زراعتی تجارت د تولیداتو خرڅونه ده.

۲. ګمرکی کار (Custom work) هر هغه خدمت یا کار ته ویل کېږي چې د بل شخص یا

تجارت لپاره د ورکری په بدل کی بشپړه کېږي.

(١١) شميره پاورپائينت سلايد

۳. کله چې د جنسونو په موجودی کی بدلون راخی هغه باید د عاید په شرحه کی شامله شي. په موجودی کی

بدلون، مساوی کيرى لە تولىزە مجموعى د موجودى پە لومرى ورخ منفى د بدلون وروستى ورخ.

كله چى د موجودى (inventory) بدلون او تغىر ثبتىرى بايد داد تر لاسه شى چى د منفى يا مثبت عالمى ثبتىرى، تر خو پدى توگە د محسولاتو د تجارت پە محاسبە كى له دقت خخە كار واحسلىشى.

(١٢) شمېرە پاورپاینەت سلاید

لگېنتونە (Expenses) د هغە مصرف او لگېنت خخە عبارت ده چى د جنس يا خدمت د تولید لپاره لگېرى.

1. عملياتى لگېنت (Operating): له هغە منظم لگېنت يا مصرف خخە عبارت دى چى د يووه تجارت (كار او بار) د فعالىتونو لپاره ترسره كىرى.

(١٣) شمېرە پاورپاینەت سلاید

ب) هر هغە غير كار او بارى آمد چى د كار او بار د خېنىڭ پە وسیله لاس تە راھى د عايد پە شرحە كى شامىلە كىرى. دغە كار ديوى كورنى د سوچە عايد لپاره دىر ارىن او گۇرۇ دى، كله چى د محسولاتى كار او بار سوچە عايد حسابىرى دغە آمد بايد پە يام كى ونه نى يول شى.

سوچە در آمد (Net income) د عايد خخە د لگېنتونو له منفى خخە عبارت دى.

(ت)

درېم ھدف: د نغدو پىسۇ د شرحى (cash flow statement) تىرىح او له هغى خخە استفادە.

د زىدە كۈونكۈ لخوا ويراند وينە: د نغدو پىسۇ د جريان شرحە يا صورت خە شى دى او خىنگە كارول كىرى؟

(١٤) شمېرە پاورپاینەت سلاید

III. د نغدو د جريان شرحە (cash flow statement): له كار او بارى خلکو سرە مرستە كوى تر خو دخپل مالى حالت شىننە او تجزىيە وکىرى. د نغدو د جريان شرحە: پە يوه خانگىرى وخت كى د يووه كار او بار عايدات او لگېنتونە ھېتكىندىسى. كە چىرى د نغدو د جريان شرحە پە دقىقە او سەمە توگە ترسره شوئى وى، نۇ له كار او بارى خلکو سرە مرستە كوى تر خو لگېنتونە پە أغىزىناكە توگە ادارە او تنظيم كرى. د نغدو د جريان شرحە د مالى اسنادو له لومرنىي مداركىو (لگېنتونە او عايداتو) خخە چىتۇ كىرى.

الف) د نغدو د جريان شرحە كىدai شى د دوو موخۇ لپاره وكارول شى: د تىر وخت د رىيكارد پە توگە، چى د نغدو د واقعى جريان (actual cash flow) پە نوم يادىرى. يادىرى د راتلونكى لپاره د وراند وينى يا تجسم پە توگە پىدى اىرە دا ارىنە او مهمە خېرە ده چى د نغدو د جريان پە شرحە يا صورت باندى بايد دا خىنگە وى چى آيا د پىسۇ د جريان شرحە واقعى ده او كە پىش بىنى شوئى (وراند وينە شوئى)

سلاید شمارە ١٥ پاورپاینەت

ب) عايد او لگېنت بايد د هرى مياشتى لپاره پە مناسب ستون كى ثبت شى. كە چىرى معلومات پە دغە بول ثبت شوئى، نۇ دا به پە آسانى سرە درك شى وجوه او سرچىنۇ تە پە كوم كى وخت اىتىيا ده. كله چى اىتىيا وى كىدai شى عملياتى قرض تر لاسه شى تر خو لگېنتونە ادارە او تنظيم شى.

۱. **عملیاتی قرضه (Operating loans)** هغه پیسی دی چې په امانته یا په قرضه توګه اخستل شوی او د یوه کال په دوران کی بېرته ورکول کيږي.
۲. د زراعتی کار او بار خښتن کیدای شی په راکره ورکره کی خه بدلونونه او تغییرات په پام کی ولري، د بيلکي په توګه د خينو جنسونو زيرمه کول تر خو بي په راتلونکي کي خرڅ کړي با پېرودنی ته تر بل کاله پوری انتظار وباشي.
۳. گزینه ديگري که می توان در نظر گرفت عبارت است از اضافه کردن تثبت ديگري بمنظر بدهست آوردن عايد بر حسب ضرورت. در صورت اتخاذ اين گزینه لازم است بعضی عوامل را در نظر گرفت زира تنها تثبت ديگر نه تنها عايد بيشتری را بدهست خواهد آورد، بلکه مصارف بيشتری را نيز دربر خواهد داشت.
- (۱۶) شميره پاورپائينت سلايد
- (پ) بل اختيار چې کیدای شی په پام کي ونیول شی هغه دا ده چې کیدای شی کوم بل تثبت په کار او بار کي علاوه شی. کله چې دا بول تشبثات غوره کيږي دير عوامل او فكتورونه باید په پام کي ونیول شی، دا څکه چې نه یواځي دير عايد به لاس ته راخي بلکي دير لګښت هم ايجابوي. دندو مخکني ميزان يا بیلانس باید د نندو د جريان د شرحی په لومنۍ قطار کي لستې شی. دغه ميزان هغه پیسی دی چې کار او بار بي لري.
- (ت) **عملیاتی عايد (Operating income)** هر هغه عايد ته ويل کيږي د زراعتی کار او بار د تولید د خرڅولو يا د خدمتونو د وارندی کيدلو څخه لاس ته راخي.
- (ث) **پانګه يزه درآمد (Capital income)** هغه عايد ته ويل کيږي چې د پانګه يزه جنس د خرڅلوا څخه لاس ته راخي. خاروی د نسل ګيری لپاره او سامان آلات کیدای شی خرڅ شی چې همدغه د پانګه يزه درآمد بيلکي دي.
- (ج) د موجوده نندو پيسو مجموعه مساوی کيږي د عملیاتي او پانګه يزه عايد له جمع څخه.
- (۱۷) شميره پاورپائينت سلايد
- (ح) **عملیاتی لګښتونه (Operating Expenses)** هغه منظم لګښتونه چې د جنسونو د تولید يا د وراندي شویو خدمتونو په مقابل کي ترسره کيږي.
- (خ) **پانګه يزه لګښتونه (Capital Expenses)** هغه پیسی دی چې تجارت ته د پانګه يزه جنسونو په پېروډنه کي لکول کيږي.
- (د) پول پول مجموعی موردنیاز عبارت از مجموع مصارف عملیاتی و مصارف سرمایوی است. تولیزه پيسو ته چې اړتیا د هغه عبارت دی له: عملیاتی لګښت + پانګه يزه لګښت.
- (۱۸) شميره پاورپائينت سلايد
- (ذ) **Cash Available Less Required** (Cash Available Less Required) نغدی موجوده پیسی منفي د اړتیا ور پیسی: له هفو تولو پيسو منفي د اړتیا ور له مجموعی څخه عبارت دی. دا هغه پیسی دی چې د یوه ځانګړي وخت څخه وروسته باقی پاتی کيږي.

څلورم هدف: د مالی تشریحاتو څخه په استفادی سره د کار او بار د بریالیتوت تشریح.

د زده کونکو لخوا ورلاند وینه: د کار او بار کره والي و دقت د مالی د وضعیتونو له شرحی څخه څرنګه په ګوته کیری؟

(۱۹) شمیره پاورپائیت سلاید

د میزان پانه، د عاید شرحه او د نغدو د جریان شرحه یو له بل سره تراو لري اود کار او بار سلامتیا څرګندوی.
کار او بار سلامتیا د کار او بار د **(Feasibility, Risk, Profitability)** په ذریعه معلومیدای شی. هر یوه یې په
جلانو ګه تشریح کیری.

(۲۰) شمیره پاورپائیت سلاید

الف) د ترسره کیدنی ورتیا (**Feasibility**) له دی څخه عبارت ده چی کار او بار څومره په بشنه توګه کولای
شي پلان په بریالیتوب سره بشپړه کړي.

(۲۱) شمیره پاورپائیت سلاید

۱. **د قرضو د ادا ورتیا یا نقدینګی (Liquidity)** له هغی ورتیا څخه عبارت ده چی قرضونه او
بلونه بی له دی چی د کار او بار په عادی فعالیتونو کی کوم اخلال را منیځ ته کړی، ادا شی. د
قرضو د اداء ورتیا (**Liquidity**) په دریو لارو اندازه کیدای شي : په دوران کی پانګه، جاری
تناسب او د نغدو پیسو د جریان د پوبنښ تناسب.

(۲۲) شمیره پاورپائیت سلاید

الف) جاری یا په دوران کی پانګه (**Working capital**) دا په ګوته کوي چی آیا جاری دارای د
جاری قرضونو په پرتله دیره ده که یه! د میزان پانه د پانګي په تشخیص او په ګوته کولو کي
مرسته کوي. جاري پانګه (**Working capital**) څرنګه معلومیدای شي؟ جاري دارای منفي
جاری قرضونه مساوی ده په جاري پانګه سره.

۱. هر څومره چی د جاري پانګي اندازه لوره وي په همغه اندازه د قرض ورکونی ورتیا
او توانيابي لوره وي. دا باید په داکه شي چي د جاري پانګي اندازه د تجارت یا کار
او بار په ماہیت، کچه او ارتیا پوري تراو لري.

(۲۳) شمیره پاورپائیت سلاید

ب) جاري تناسب (**current ratio**) دا په ګوته کوي چي که چېري د جاري قرضونو د اداء کولو
لپاره د جاري دارای خرڅلاؤ ته ارتیا پېښه شي نو ګفايت يې کوي.

جاری دارای تقسیم پر جاري قرضونو = جاري تناسب

I. د میزان پانه د جاري تناسب په معلومولو کي مرسته کولای شي جاري تناسب یا نسبت داسي
لاس ته راخی چي: جاري دارای تقسیم پر جاري قرضونو = جاري تناسب

ii. د منلو ور جاري تناسب یا نسبت (I) ده. او (۱,۵) جاري نسبت یوه تجارت ته دا
ورتیا ورکوی تر څو په نرخونو کي د سترو بدلونونو او نورو ستونو په وراندي
پاییست او مقاومت وکړي. هر څومره چي نسبت لور وي، په همغه اندازه تجارت یا
کار او بار د قرض اداء کونی (نقدینګي) ورتیا لري.

(۲۴) شمیره پاورپائیت سلاید

پ) **(Cash flow coverage ratio)** د نغدو پیسو د جریان د پوبنښ نسبت ، هغه مهمي
کټګوریانی تر څارني لاندی نیسي چي په نغدي جریان باندی اغیزه کوي.

I. د واقعي نغدي جریان شرحه د نغدو پیسو د جریان د پوبنښ په نسبت
معلومولو کي مرسته کوي. د نغدو پیسو د جریان د پوبنښ نسبت عبارت دي

د پیل نغدي پیسی، جمع تولي هغه نغدي پیسی چي د عملیات خخه لاس ته راغلي، تقسيم پر تولو هفو نغدو پیسو چي د عملیات د بشپره کيدو او فرضو نو لپاره ورکول کيري.

لکه دوراني پانگه او جاري نسبت، هر خومره چي ارزښت او نسبت لور وي، نو په همغه اندازه تجارت يا کار او بار نغدينه ديره لري.

(۲۵) شميره پاورپاينت سلايد

د تجارت (کار او بار) په ترسره کولو کي احتمالي زيان تل موجود وي. دغه احتمالي خطره کيداي شي دا وي چي کته لاس ته رانشي، يا هغه شيان چي پلان کي بي ورآندوينه شوي کيداي شي عملی نشي. مخاطره د کار او بار ددي ورتيا په پام کي نیولو سره تشخيص او تعينداي شي چي آيا د فرض د تادي ورتيا (solvency) لري که يه!

(۲۶) شميره پاورپاينت سلايد

۱. د قرضي د ورکري ورتيا (Solvency) توله داري د تولو قرضونو په مقابل کي اندازه کوي. د قرضي د ورکري ورتيا په دريو طريقو باندي اندازه کيري: د قرض نسبت داري ته، د څښتن د سهم نسبت داري ته، د قرض نسبت د څښتن د سهم ته.

(۲۷) شميره پاورپاينت سلايد

الف) که چيري ديته ارتيا پېښه شي چي قرض د داري د خرڅلوا له لاري تاديه شي نو (debt-to-asset ratio) يا د قرض نسبت داري ته دغه ارزښت اندازه کوي.
ii. د ميزان پانه د قرض نسبت داري په اندازه کولو کي مرسته کوي.
iii. د قرض نسبت داري ته (debt-to-asset ratio) د تولو قرضونو مجموعه تقسيم پر توله داري خخه عبارت دي.
iv. په هره اندازه چي نسبت لور يا تييت وي، په همغه اندازه کار او بار کولاي شي دير احتمالي زيان وګالي.

(۲۸) شميره پاورپاينت سلايد

ب) (equity-to-asset ratio) دغه نسبت توله داري چي د کار او بار په وسیله سره اداء کيري اندازه کوي. د بیلانس يا ميزان پانه د غه نسبت په ګوته کوي سوچه ارزښت يا (equity-to-asset ratio) د شركاو د سهمونو مجموعه تقسيم په توله داري باندي. هر خومره چي نسبت لور وي، نو په همغه اندازه کار او بار خطره زغملي شي.

(۲۹) شميره پاورپاينت سلايد

پ) د قرضي نسبت د تجارت شريکانو ته (debt-to-equity ratio) دغه معادله د داري په عوض، قرض د کار او بار د شريکانو تر مينځ اندازه کوي. د ميزان پانه د قرضي نسبت د کار او بار شريکانو ته په ګوته کولو کي مرسته کوي. د قرضي نسبت د تجارت شريکانو ته عبارت ده، د تولي قرضي له مجموعي تقسيم د شريکانو پر سهميه باندي. هر خومره چي نسبت لور يا تييت وي، په همغه اندازه کار او بار زيان يا مخاطره زغملي شي.

(۳۰) شميره پاورپاينت سلايد

پ) عايد پر داري (return on assets) اندازه کوي چي پیسی د کار او بار د داريکانو په مقایسه خومره په

چتکتیا سره لاس ته راخی.

- د آمد شرخه (**income statement**) د عاید پر دارای په معلومولو کی مرسته کوي. عاید پر دارای عبارت دی د کار او بار له سوچه آمد منفی د مزدورانو نا ور کول شوی مزد تقسیم د شریکانو پر مجموعی دارای باندی.
- خومره چی نسبت لور وی، په همغه اندازه کار او بار گتور دی

(۳۱) شمیره پاورپاینٹ سلاید

۱. د کاری شریکانو په سهم عاید (**return on equity**) دا اندازه کوي چی دکاری شریکانو پیسی په خومره چتکتیا سره لاس ته راخی.
 - (الف) د کاری شریکانو په سهم عاید (**return on equity**) دا اندازه کوي چی دکاری شریکانو پیسی په خومره چتکتیا سره لاس ته راخی. د عاید شرخه د کاری شریکانو د عوایدو په تعیین او تشخیص کی بنه مرسته کولای شی. د کاری شریکانو عواید (**return on equity**) مساوی ده د کار او بار له خالص عاید منفی د کارگرانو تول قرض تقسیم د شریکانو پر سهم باندی.
 - هر خومره چی نسبت لور وی په همغه اندازه د کار او بار گتورتوب لري.
۲. عواید د کاری شریکانو په سهم (**return on equity**) دا اندازه کوي چی دکاری شریکانو پیسی په خومره په چتکتیا سره لاس ته راخی.

- (الف) د عاید شرخه د کاری شریکانو د عوایدو په تعیین او تشخیص کی بنه مرسته کولای شی. عواید د کاری شریکانو (**return on equity**) مساوی ده د کار او بار له خالص عاید منفی د کارگرانو تول قرض تقسیم د شریکانو په سهم باندی.
 - (ب) هر خومره چی نسبت لور وی په همغه اندازه د کار او بار گتورتوب لري.
۳. د عملیاتي گتی د توپیر نسبت، هغه پیسی اندازه کوي چی د ناخالصه عاید څخه دیوه دالر په حساب پانګي ته راګرخي.
- (الف) د عاید شرخه (**income statement**) د عملیاتي گتی د توپیر د نسبت په تشخیص کی مرسته کوي. د عملیات گتی د توپیر نسبت د کار او بار له سوچه عاید منفی د مزدور مزد - تقسیم د زراعتی تولید په نرخ او ارزښت.
 - (ب) هر خومره چی نسبت لور وی، په همغه اندازه به کار او بار دیبر گتور وي.

ددی لپاره چی زده کونکی پر لومړی، دوهمه او دريمه موخه باندی بنه تسلط پیدا کړي، له زده کونکو څخه غوشتنه وکړي چی کاري پانيه (WS:3-1) بشپړه کړي تاسو کولای د مالی وضعیت او مالی صورت يا شرحی څخه چې په (B:3) کی ذکر شویدی او هم د پاورپاینټ سلایدېونو څخه استقاده وکړي. د دغو توکو یوه یوه کاپي د زده کونکو لپاره هم چمتو کړي، کیدای شی زده کونکی د کاري پانو د تکمیل او بشپړه کېدو لپاره پوبنتنۍ ولري، بناګلې بنوونکي باید د ټوابونو لپاره له مخکی څخه چمتو وي. کله چی زده کونکی کاري پاني پوره کړي ، د پوبنتنۍ په اړه بحث او مناقشه وکړي . کیدای شی زده کونکی د مفاهيمو د بنه درک لپاره نور تشریفاتو ته اړتیا ولري.

بیاکته او لنديز: زده کونکی په څلورو ګروپونو باندی تقسيم کړي او هر ګروپ ته یوه ځانګړي دنده په ګوته کړي، له زده کونکو څخه غوبښته وکړي چې د لوست د موخو په رنځای یوه ترانه چمتو کړي، ددى لپاره چې له زده کونکو سره مرسته شوی وی پدی اړه بنوونکی کولای شی د ترانو یو فهرست او لست برابر کړي.

اجرا او طبیق: زده کونکی باید 1-LS:3 بشپړه کړي . ددى نندی د ترسره کولو لپاره زده کونکی کیدای شی د مخکنی لوست 1-LS:2 او همدارنګه د میزان دیانی، د نغدو پیسو د شرحی او د عاید د شرحی کاپې ته اړتیا ولري. پدی اړه له زده کونکو سره بناګلی بنوونکی مرسته کولای شی.

ارزيابي: د تحریری ازمونې بیلکه ددغه لوست سره ضميمه ده.

بیلکه ایزه ازمونې ته څوابونه

لومړۍ برخه: تطابق (براپرول)

1=c, 2=k, 3=g, 4=a, 5=e, 6=j, 7=h, 8=i, 9=b, 10=d, 11=f

دو همه برخه: پوره کول

1=Balance sheet (عاید)، 2 = net income (سوجه آمد); 3 = revenue , expenditures (قرضونه، دارای) 5 = liabilities, assets (لګښتونه) 4 = Liquidity (په نغدو د اوریدنی ورتیا);

دریمه برخه: لنډ څواب

۱. د نغدو پیسو شرحه یا صورت (Cash flow statements) کیدای شی ددى لپاره وکارول شی تر څو د مالی چارو په برخه کې زموږ د ورتیا بنکارندوی وکړي ، داسی معلوماتو او ارقام په ګوټو کړي چې کیدای شی د راپور ورکولو لپاره اړین وی او بالآخره د قرضونو لپاره ضرورتونه او اړتیاوی په ګوته کړي.
۲.

هغه دری تدبیرونه چې د کار او بار سلامتیا او صحت په ګوته کوي عبارت دی له: ۱- د تطابق د ورتیا او امکان مطالعه (feasibility) ۲- مخاطره (risk) ۳- ګټه ورکونه (profitability)

- د ترسره کیدنی ورتیا (Feasibility) له دی څخه عبارت ده چې کار او بار خومره په بشه توګه کولای شی پلان په بریالیتوب سره بشپړه کړي. او دا د نغدینګي (د قرض د ورکړي د ورتیا) په اساس اندازه کېږي.

- دغه احتمالي خطره (risk) کیدای شي دا وي چې ګټه لاس ته رانشي، یا هغه شیان چې پلان کې یې وراندوينه شوي کیدای شي عملی نشي.

- ګټه ورکونه (profitability) هغه پیسې دی چې تجارت یې د ټولو لګښتونو د اداء کولو وروسته لاس ته راواړي ګټه ورکونه په دریو لارو سره اندازه کېږي: عواید د دارای په مقابل کې. عواید د شریکانو د سهم په مقابل کې. د عملیاتي منفعت د نسبت تفاوت.

نوم:

Balance Sheets, Cash Flow, and Income Statements

د میزان په پایه، د نغو په جریان او د عاید په صورت یا شرحه خان پوهول

"احمد" د "کابل" د لبیاتو دشرکت څښتن په ۲۰۰۷ میلادی کال کی د خپل زراعتی کار او بار په پلان باندی پېل وکړ او د خپل کار څخه ددغه زراعتی پلان لپاره په سپما شروع وکړه. احمد له خپل یو دوست څخه د ۲۰۰۸ میلادی کال په جنوری میاشت کی ۱۰۰ دالره قرض تر لاسه کړ تر څو دغه کار او بار پېل کړي. هغه دری د شیدو وزی، سطلوونه او داسی نورو ارین توکی او مواد پېریدل د اپریل په میاشت که وزو بچیان وزیروول. احمد څلور بچیان خرڅ کړل او دوه بچیان (سیرلی) یې ځان سره وسائل تر څو یې د منی تر موسم پوری وساتی او په منی کې یې په بشه بېه خرڅ کړی، احمد دغه بچیانو ته تر هغه پوری غذا او خوراکه وکولو تر څو هغوي په شیدو راغل. احمد دغه لګښونه دخپل سپما څخه کول. اوس احمد غواړی چې تر څو پوه شی د کابل د لبیاتو شرکت تر کومه حده بریالی وئ. هغه اوس د دېرو وزو په هکله فکر کوي.

لارښونه: د مالی صورت په پام کې نیولو سره د احمد د لبیات فارم تجزیه او تحلیل کړی، او لاندی پوښتنو ته څواب ورکړي. داد تر لاسه کړی کله چې لاندی پوښتنی ته څواب برابروی د مسئلی تولو برخو ته پاملننه وکړي.

نقدینگی (Liquidity)

جاری یا په ګردش کی سرمایه – (Working Capital –)

د جاری نسبت – (Current Ratio –)

(Cash Flow Coverage Ratio –)

د قرضی د ورکړی ورتیا (Solvency)

د قرض نسبت دارای ته (Debt-to-Asset Ratio –)

د شریکانو د سهم نسبت دارای ته (Equity-to-Asset Ratio –)

د دارای نسبت د شریکانو سهمی ته (Debt-to-Equity Ratio –)

ګټه ورکونه (Profitability)

عوايد پر دارایکانو (Return on Assets –)

عوايد د کار او باری شریکانو په سهمیه (Return on Equity –)

د عملیاتی منفعت د ګټی نسبت (Operating Profit Margin Ratio –)

۱. آیا دا ویلاشی چې د کابل د لبیاتو د شرکت سلامتیا پنه ده ، متوسطه ده او که د قناعت ور نده؟ ولی؟
۲. آیا ددی ور انديز کوي چې د کابل د لبیاتو شرکت د شیدو نورو وزی واخلی؟ ولی؟

Balance Sheets, Cash Flow, and Income Statements

د میزان په پانه، د نغونه په جریان او د عاید په صورت یا شرحه خان پوهول

"احمد" د "کابل" د لبیاتو دشرکت خښتن په ۲۰۰۷ میلادی کال کی د خپل زراعتی کار او بار په پلان باندی پیل وکړ او د خپل کار خخه ددغه زراعتی پلان لپاره په سپما شروع وکړه. احمد له خپل یو دوست خخه د ۲۰۰۸ میلادی کال په جنوری میاشت کي ۱۰۰ دالره قرض تر لاسه کر تر خو دغه کار او بار پیل کړي. هغه دری د شیدو وزی، سطلونه او داسی نورو ارین توکی او مواد پیریدل د اپریل په میاشت که وزو بچیان وزیروول. احمد خلور بچیان خرڅ کړل او دوه بچیان (سیرلی) یې خان سره وسائل تر خو یې د منی تر موسم پوری وساتی او په منی کي یې په بنه بېه خرڅ کړي، احمد دغه بچیانو ته تر هغه پوری غذا او خوراکه وکولو تر خو هغوي په شیدو راغل. احمد دغه لګښتونه دخپلی سپما خخه کول. اوس احمد غواری چې تر خو پوه شی د کابل د لبیاتو شرکت تر کومه حده بریالی ټه. هغه اوس د بیرو وزو په هکله فکر کوي.

لارښونه: د مالی صورت په پام کي نیولو سره د احمد د لبیات فارم تجزیه او تحلیل کړي، او لاندی پوبنتو ته ځواب ورکړي. داد تر لاسه کړي کله چې لاندی پوبنتو ته ځواب برابروی د مسئلی نولو برخو ته پاملنې وکړي

د قرضی د ورکړی ورتیا (Solvency)

$$\begin{aligned} \text{Working Capital} &= \$22 - \$20 = \$2 \\ \text{Current Ratio} &= \$22 / \$20 = 1.1 \\ \text{Cash Flow Coverage Ratio} &= (\$10 + \$250) / \$288 = 0.90 \end{aligned}$$

د قرضی د ورکړی ورتیا (Solvency)

$$\begin{aligned} \text{Debt-to-Asset Ratio} &= \$100 / \$122 = 0.82 \\ \text{Equity-to-Asset Ratio} &= \$22 / \$122 = 0.18 \\ \text{Debt-to-Equity Ratio} &= \$100 / \$22 = 4.55 \end{aligned}$$

ګټه ورکونه (Profitability)

$$\begin{aligned} \text{Return on Assets} &= \$107 / \$122 = 0.88 \\ \text{Return on Equity} &= \$107 / \$22 = 4.86 \\ \text{Operating Profit Margin Ratio} &= \$107 / \$395 = 0.27 \end{aligned}$$

۱. آیا دا ویلاشی چې د کابل د لبیاتو د شرکت سلامتیا بنه ده ، متوسطه ده او که د قناعت ور نده؟ ولی؟

د زده کوونکو ځوابونه کیدای شی توپیر ولري- د کابل د لبیاتو د شرکت د سلامتیا او صحت په اړه (بنه ده ! یا په زړه پوری نده) مناسبه تشریح او توضیح ده. دا ځکه چې د کابل د لبیاتو شریک فقط سبر کال دغه کار او بار پیل کړیدی، دغه کار او بار د ګټی په پرتلله دیر قرضداره دی، په راتلونکی کښی د کار او بار خښتن دیته اړتیا لري چې یا خپل لګښتونه کم کړي او یا ګټه بېړه او اوجته کړي، تر خو وکولای شی خپله قرضه اداء کړي. (مثلاً کیدای شی د کار په مقابل کی خپل اجرت کم کړي یا د بیرو شیدو د تولید لپاره نوری وزی واخلي)

۲. آیا ددی ور انديز کوي چې د کابل د لبیاتو شرکت د شیدو نورو وزی واخلي؟ ولی؟

د زده کوونکو ځوابونه کیدای شی توپیر ولري- داد تر لاسه کړي چې د پوشنټو مثبت او منفي ارخونه داوره په پام کي نیول شویدی. هو! دغه کار او بار کوم عواید چې سبر کال لاس ته راوړي، دیر به یې کړي، ولی په ورته وخت کي هغه اړ دی چې د تغذی لګښتونه هم لور کړي. یه! کار او بار په او سنې وخت کي پیسې نلري تر خو وزی ورباندی واخلي، نو ځکه هغه راتلونکی کال نشي کولای چې دیری پیسې لاس ته راوړي، د کابل د لبیاتو شرکت کولای شی هغه بچیان چې سبر کال زیږيدلی دی د راتلونکی کال لپاره وساتی او ورڅخه شیدی لاس ته راوړي.

Balance Sheets, Cash Flow, and Income Statements

د میزان په پانه، د نغدو په جريان او د عايد په صورت يا شرحه خان پوهول

لومري برخه: تطابق (براپرول)

لارښونه: لاندي اصطلاح له صحيح ټوکنونه همچو ټوکنونه د تعریف په اساس ولیکي

Non-current asset	غیر جاري دارای	Expenditure	لګښت يا مصرف	Assets دارایکاني
Non-current liability	غیر جاري قرضه	Income statement	دامد صورت	Cash flow د نغدو جريان يا بهير
Revenue	عايد	Net income	سوجه آمد	Current assets جاري دارای

د میزان پانه Balance sheet

Current liabilities	جاری قرضونه
---------------------	-------------

- . ١. هغه جنسونه چې په یوه کال کي کارول کيږي يا په پيسو باندي اوږي.
- . ٢. هغه پيسى چې لاس ته راغلي.
- . ٣. د پيسو آمد منفي لګښتونه.
- . ٤. هغه جنسونه چې دمارکيت په نرخ د کار او باري په تصرف کي موجود دي.
- . ٥. هغه پيسى چې نورو خلکو ته دکار او بار د فعالیتونو لپاره ورکول کيږي.
- . ٦. هغه قرضونه چې له یوه کال څخه وروسته اداء کيږي.
- . ٧. هغه مالي سند چې د کار او بار د شريکانو سهميه تعين او څرګندوي.
- . ٨. هغه جنسونه چې دمارکيت په نرخ د کار او باري په تصرف کي موجود دي او له یوه کال څخه د بير وخت لپاره کارول کيږي.
- . ٩. هغه مالي سند چې په یوه څانګړي وخت کي د مالي تعهداتو د تامين ورتيا څرګندوي.
- . ١٠. هغه قرضونو چې په یوه کال کي اداء کيږي.
- . ١١. هغه مالي سند چې د ګټي د تعين او تشخيص لپاره کارول کيږي.

دوهم برخه: پوره کول (تكميل)

لارښونه: یوه یاخو کلمي د لاندي جملو د پوره کولو لپاره وړاندي کړي.

- ١. د ارزښتونه د کار او بار د قرض ورکولو و ړتیا (solvency) په تعین او تشخيص کي کارول کيږي.
- ٢. د ګټي لپاره یو بل نوم دي.
- ٣. د آمد شرحه يا صورت (income statement) دواړه او لسټت کوي.
- ٤. له هغه توانائي او ورتیا څخه عبارت ده چې یو کار او بار بلونه (قرضونه) بې له دی چې کار او بار اخلاقل شی اداء کولي شي.
- ٥. سوجه ارزښت له او څخه تشخيص کيږي.

نوم :

Balance Sheets, Cash Flow, and Income Statements

د ميزان په پایه، د نغدو په جريان او د عايد په صورت يا شرحه ځان پوهول

لارښونه: د لاندی پوبنتنو لپاره معلومات ورلاندی کړئ.

۱. د کار او بار څښتن څرنګه کولای شی د نغدو پیسو د جريان له صورت يا شرحی څخه د خپل فعالیتونو لپاره کار واخلي؟
۲. هغه دری پراونه او مراحل تشریح او تعریف کړئ کوم چې د کار او بار د سلامتیا او صحت لپاره اړین دی.

لابراتواری پایه

Balance Sheets, Cash Flow, and Income Statements

د میزان په پایه، د نغو په جریان او د عايد په صورت یا شرحه خان پوهول

لومړۍ برخه:

لارښونه: له دو هم لوست څخه د محمود د منو د باغ د سوابقو په پام کي نیولو سره او د لاندی معلوماتو په رنا کي، د میزان پایه، د آمد صورت او د نغدي جریان صورت بشپړه (a balance sheet, income statement, and cash flow) او تکمیل کړئ (statement).

اضافې معلومات:

1. د محمود د منوباغ ۴۰ دالره په ۳۰ د سپتمبر ۲۰۰۸ په لاس کي لري.
2. د محمود د منوباغ ۱۰۰ دالره په ۲۰۰۶ کال کي له "عبدالله" فرضه اخستي وه او هر کال ۲۵ دالره ورکوي تر څو بي قرض خلاص شي.
3. باقي قرض ۵۰ دالره ده ، د محمود د منوباغ ۲۵ دالره د سپتمبر په میاشت ۲۰۰۸ تادیه کوي موجودی په ۲۸ فبروي ۲۰۰۸ ۱۵۰ دالره ده.
4. په ۲۸ فبروي ۲۰۰۸، ۱۰۵ دالره نغدي په لاس کي دی.
5. هغه پيسی چي د کار او بار د څښن لخوا مزدور کار ته د ۲۰۰۸ د مارچ د میاشتی له لومړۍ څخه د ۲۰۰۸ کال د سپتمبر د میاشتی تر ۳۰ پوري ندي ورکول شي ۹۶ دالره دی.

دو همه برخه :

لارښونه: لاندی پوبنتو ته په څوابونو سره د محمود د منو د باغ (زراعته کار او بار) تحلیل او شتنه وکړئ. داد تر لاسه کړي کله چې پوبنتو ته څوابونه چمتو کېږي د پوبنتو تول اړخونه په پام کي نیول شوي وي.

(Liquidity)

جاری یا په ګردش کي سرمایه - (Working Capital)-

د جاري نسبت - (Current Ratio)-

(Cash Flow Coverage Ratio)-

(Solvency)

د قرضي د ورکړي ورتیا (Debt-to-Asset Ratio)-

د شریکانو د سهم نسبت دارای ته (Equity-to-Asset Ratio)-

د دارای نسبت د شریکانو سهمی ته (Debt-to-Equity Ratio)-

(Profitability)

عوايد پر دارایگانو (Return on Assets)-

عوايد د کار او باری شریکانو په سهمیه (Return on Equity)-

د عملیاتی منفعت د ګټې نسبت (Operating Profit Margin Ratio)-

د لابراتوار پاڼه

Balance Sheets, Cash Flow, and Income Statements

د میزان په پاڼه، د نغو په جريان او د عايد په صورت يا شرخه خان پوهول

لومړۍ برخه:

لارښونه: له دو هم لوست څخه د محمود د منو د باغ د سوابقو په پام کي نیولو سره او د لاندی معلوماتو په رنا کي، د میزان پاڼه، د آمد صورت او د نغدي جريان صورت بشپړه (a balance sheet, income statement, and cash flow) او تكميل کړئ.

اضافي معلومات:

- د محمود د منو باغ ۴۰ دالره په ۳۰ د سپتمبر ۲۰۰۸ په لاس کي لري.
- د محمود د منو باغ ۱۰۰ دالره په ۲۰۰۶ کال کي له "عبدالله" قرضه اخستي وه او هر کال ۲۵ دالره ورکوي تر څو بي قرض خلاص شي.
- باقى قرض ۵۰ دالره ده، د محمود د منو باغ ۲۵ دالره د سپتمبر په مياشت ۲۰۰۸ تاديه کوي موجودي په ۲۸ فبروي ۲۰۰۸ ۱۵۰ دالره ۵۵.
- په ۲۸ فبروي ۲۰۰۸، ۱۰۵ دالره نغدي په لاس کي دي.
- هغه پيسې چې د کار او بار د څبن لخوا مزدور کار ته د ۲۰۰۸ د مارچ د مياشتی له لومړۍ څخه د ۲۰۰۸ کال د سپتمبر د مياشتی تر ۳۰ پوري ندي ورکول شي ۹۶ دالره دي.

دو همه برخه:

لارښونه: لاندی پوبنتتو ته په څوابونو سره د محمود د منو د باغ (زراعتي کار او بار) تحليل او شننه وکړئ. داد تر لاسه کړي کله چې پوبنتتو ته څوابونه چمتو کېږي د پوبنتۍ تول اړخونه په پام کي نیول شوي وي.

(Liquidity)

$$\text{جاری په ګردش کي سرمایه} = \$85 - \$25 = \$60 \quad (\text{Working Capital})$$

$$\text{د جاري نسبت} = \$85 / \$25 = 3.40 \quad (\text{Current Ratio})$$

$$(\$105 + \$180) / (\$58 + \$25) = 3.43 \quad (\text{Cash Flow Coverage Ratio})$$

(Solvency)

$$\text{د قرض نسبت داراي ته} = \$50 / 270 = 0.19 \quad (\text{Debt-to-Asset Ratio})$$

$$\text{د شريکانو د سهم نسبت داراي ته} = \$220 / \$270 = 0.81 \quad (\text{Equity-to-Asset Ratio})$$

$$\text{د داراي نسبت د شريکانو سهمي ته} = \$50 / \$220 = 0.23 \quad (\text{Debt-to-Equity Ratio})$$

(Profitability)

$$\text{عوايد پر داريکانو} = \$252 - \$96 / \$270 = 0.58 \quad (\text{Return on Assets})$$

$$\text{د شريکانو په سهميه عايد} = \$252 - \$96 / \$220 = 0.71 \quad (\text{Return on Equity})$$

$$\text{د عملياتي منفعت د گټي نسبت} = \$252 - \$96 / \$310 = 0.50 \quad (\text{Operating Profit Margin Ratio})$$